

Briuselis, 2024 m. lapkričio 26 d.
(OR. en)

16108/24

CULT 124
EDUC 440
AUDIO 111
SOC 862
EMPL 587
SUSTDEV 126
FIN 1065
PI 198
STATIS 127
RECH 514
GENDER 253

POSĖDŽIO REZULTATAI

nuo:	Tarybos generalinio sekretoriato
kam:	Delegacijoms
Dalykas:	Tarybos išvados dėl prieigos prie kultūros išteklių gerinimo ir puoselėjimo

Delegacijoms priede pateikiamos pirmiau nurodytos Tarybos išvados, kurias Taryba (švietimas, jaunimas, kultūra ir sportas) patvirtino 2024 m. lapkričio 26 d. posėdyje.

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

PRIPAŽINDAMA:

1. kad prieiga prie kultūros išteklių yra pagrindinė žmogaus teisė pagal Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 27 straipsnį, kuriame teigiama, kad kiekvienas turi teisę laisvai dalyvauti kultūriniame gyvenime, kad su kultūros paveldu susijusios teisės yra neatsiejamos nuo teisės dalyvauti kultūriniame gyvenime ir kad pagal JT vaiko teisių konvencijos 31 straipsnį vaikai turi teisę visapusiškai dalyvauti kultūriniame ir meniniame gyvenime;
2. JT Ateities paktą¹, kuriame dar kartą patvirtinama, kad kultūrinės teisės yra žmogaus teisės, ir pripažįstamas kultūros vaidmuo puoselėjant socialinę sanglaudą ir sudarant sąlygas darniam vystymuisi;
3. poreikį pagal Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnį ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 ir 22 straipsnius visiems užtikrinti vienodą prieigą prie kultūros išteklių ir galimybes dalyvauti kultūriniame gyvenime;
4. 2022 m. UNESCO MONDIACULT deklaraciją, kurioje pabrėžiama, kad svarbu remti įtraukią prieigą prie kultūros išteklių ir dalyvavimą kultūriniame gyvenime; 2021 m. Porto Santo chartiją², kurioje raginama šalinti prieigos prie kultūros išteklių kliūtis, skatinant įtraukumą ir įvairovę dalyvaujant kultūriniame gyvenime; 2023 m. Kasereso deklaraciją³, kurioje teigiama, kad kultūros ištekliai turėtų būti laikomi viena iš esminių ir visuotinių viešųjų gėrybių ir jiems turėtų būti skiriama vieta aukščiausio lygmens politikoje;

¹ JT Ateities paktas buvo priimtas Jungtinių Tautų aukščiausiojo lygio susitikime dėl ateities (2024 m. rugsėjo 22–23 d., Niujorkas).

² Porto Santo chartija buvo priimta Portugalijos pirmininkavimo Europos Sąjungos Tarybai laikotarpiu 2021 m. balandžio 27–28 d. surengtoje konferencijoje.

³ Ispanijos pirmininkavimo Europos Sąjungos Tarybai laikotarpiu 2023 m. rugsėjo 25–26 d. ES kultūros ministrų posėdyje priimta Kasereso deklaracija.

5. asmenų su negalia teisę vienodomis teisėmis su kitais asmenimis dalyvauti kultūriniame gyvenime, kaip nustatyta JT neįgaliųjų teisių konvencijos 30 straipsnyje ir Europos Komisijos 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategijoje, ypatingą Europos asmens su negalia kortelės ir Visiems pritaikyto miesto apdovanojimo vaidmenį sudarant palankesnes sąlygas asmenims su negalia naudotis teikiama is privalumais ir paslaugomis kultūros srityje;
6. prašymą, kad Komisija ir Sąjungos vyriausiasis įgaliotinis užsienio reikalams ir saugumo politikai, kaip išdėstyta 2023–2026 m. ES darbo plane kultūros srityje⁴, apsvarstytų galimybę pasiūlyti ES strateginę kultūros programą, kurioje būtų atspindėti darbo plano I priede išdėstyti pagrindiniai principai ir kuria būtų siekiama kultūros politikos perspektyvą ir kultūros vertybes strategiškai integruoti į visas atitinkamas ES politikos sritis, programas ir iniciatyvas;
7. stiprėjančią dalyvavimo kultūriniame gyvenime svarbos asmenų sveikatai, gerovei, teritorinei ir visuomenės sanglaudai, taip pat demokratijos stiprinimui, pripažinimą, kaip pabrėžta 2023–2026 m. ES darbo plano kultūros srityje prioritetinėje srityje „*Kultūra žmonių labui: dalyvavimo kultūriniame gyvenime ir kultūros vaidmens visuomenėje didinimas*“ ir kaip įrodo Europos Komisijos ataskaitos „Kultūra ir demokratija. Įrodymai“ ir ES finansuojamo projekto „CultureForHealth“ rezultatai⁵;
8. Europos Sąjungos ir jos valstybių narių pastangas⁶ pastaraisiais dešimtmečiais sudaryti palankesnes sąlygas dalyvauti kultūrinėje veikloje ir didinti informuotumą šiuo atžvilgiu;

⁴ Tarybos rezoliucija 2022/C 466/01.

⁵ <https://www.cultureforhealth.eu/>.

⁶ Šios pastangos apima ES Visiems pritaikyto miesto apdovanojimą, Europos paveldo ženklą, Europos autorių dieną, iniciatyvą „Culture Moves Europe“, Europos kultūros sostinių iniciatyvą, ES kultūros apdovanojimus ir apskritai pagal programą „Kūrybiška Europa“ ir programą „Europos horizontas“ finansuojamus projektus.

9. tai, kad Europos prieinamumo akte nustatyti prieinamumo reikalavimai, kurie yra aktualūs ir kultūros srityje; Direktyvą dėl viešojo sektoriaus institucijų interneto svetainių ir mobiliųjų programų prieinamumo; direktyvą ir reglamentą, kuriais įgyvendinama Marakešo sutartis dėl geresnių sąlygų susipažinti su paskelbtais kūrinių sudarymo regos sutrikimų negalia turintiems asmenims; Pridėtinės vertės mokesčio (PVM) direktyvos pakeitimą, pagal kurį toks pat PVM tarifas turi būti taikomas e. leidinių ir spausdintų leidinių tiekimui, įskaitant bibliotekų skolinamus leidinius;
10. 2022 m. priimtą Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendaciją⁷, kurioje pabrėžiamas esminis viešųjų kultūros įstaigų vaidmuo užmezgant ryšius su plačiąja visuomene, įskaitant jaunimą, ir intensyvinant dalyvavimą kultūriniame gyvenime bei kultūrinėje veikloje, neatsižvelgiant į pajamų ir išsilavinimo lygį. Rekomendacijoje taip pat pabrėžiama, kad reikia pripažinti kultūros indėlį į demokratinę visuomenę ir kultūros, kultūros paveldo bei kraštovaizdžio svarbą trims darnaus vystymosi tikslų aspektams, susijusiems su ekonominiu, socialiniu ir aplinkosauginiu visuomenių vystymusi, taip pat jų esminį vaidmenį kūrybinėje ekonomikoje ir teritorijų patrauklumo srityje.

PRIPAŽINDAMA:

11. savitąją kultūros, kaip kūrybiškumo ir saviraiškos pagrindo, vertę remiant psichikos sveikatą ir gerovę bei gerinant gyvenimo kokybę. Kultūra taip pat prisideda prie vietos ir regionų vystymosi, inovacijų, našaus verslumo ir ekonominės pažangos, nes padeda žmonėms įgyti bendrųjų kompetencijų, remia dalijimąsi žiniomis, didina pasitikėjimą savimi ir įgalinimą (vėl) patekti į darbo rinką, taip pat suteikia žmonėms galimybių mokytis visą gyvenimą;

⁷ Ministrų komiteto rekomendacija valstybėms narėms dėl kultūros, kultūros paveldo ir kraštovaizdžio vaidmens padedant reaguoti į pasaulinius iššūkius
<https://search.coe.int/cm?i=0900001680a67952>.

12. holistinio požiūrio į kultūrą ir dalyvavimą kultūriniame gyvenime svarbą, taip siekiant į šias sąvokas įtraukti pilietinio dalyvavimo aspektą. Tai itin svarbu siekiant socialinių tikslų, pavyzdžiui, stiprinti socialinę sanglaudą ir demokratiją;
13. tai, kad prieigai prie kultūros išteklių gali trukdyti įvairios kliūtys, įskaitant fizinius ir asmeninius finansinius apribojimus, psichologines kliūtis, jutimines, kognityvines ir kultūrines kliūtis, visų rūšių stereotipus ir diskriminaciją, be kita ko, dėl lyties; technologines kliūtis, nepakankamą prieinamumą prie apstatytos ir virtualios aplinkos, informacijos, ryšių, produktų ir paslaugų, taip pat laiko ir susidomėjimo stoką;
14. tai, kad prieiga prie kultūros išteklių yra glaudžiai susijusi su išsilavinimo lygiu, finansinėmis galimybėmis, įtrauktimi, prieinamumu, geografinėmis aplinkybėmis ir sveikatos būklės, ir kad reikia skirti dėmesio šioms kliūtims pašalinti ir socialinei nelygybei sumažinti;
15. kultūrinės veiklos, grindžiamos regionų ir vietos bendruomenių poreikiais ir interesais, svarbą;
16. tai, kad skaitmeninių įgūdžių ir gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis įgijimui ir kultūros paveldo skaitmeninimui plėtojant įtraukias ir prieinamas technologijas, kartu taikant visiems tinkamo dizaino principą, tenka labai svarbus vaidmuo ginant ir apsaugant kultūros vertybes, taip pat užtikrinant kliūčių nevaržomą, novatorišką, greitą bei įperkamą prieigą prie jų, tuo pačiu metu skatinant žmones būti kūrybingais ir novatoriškais (pvz., socialiniuose tinkluose).

PALANKIAI VERTINA:

17. paramą dalyvavimui kultūriniame gyvenime, mokymuisi ir judumui pasitelkiant įvairius veiksmus pagal programas „Kūrybiška Europa“, „Erasmus+“ ir Europos solidarumo korpusą;
18. Europos paveldo centro iniciatyvą, kuria siekiama stiprinti piliečių dalyvavimą kultūros paveldo srityje;
19. tai, kad Eurostatas neseniai atnaujino savo kultūros statistinius duomenis apie dalyvavimą kultūriniame gyvenime;
20. netrukdam diskusijoms dėl laikotarpio po 2030 m., tarptautinę kampaniją „#culture2030goal“, kuria siekiama į laikotarpio po 2030 m. darnaus vystymosi tikslus įtraukti konkretų kultūros srities tikslą.

PRAŠO VALSTYBIŲ NARIŲ ATITINKAMAI LYGMENIMIS:

21. apsaugoti ir skatinti laisvą, vienodą prieigą prie kultūros išteklių visais lygmenimis ir nepagrįstai nesikišant ir netrukdam, kartu gerbiant kultūrų įvairovę, daugiakalbystę ir intelektinės nuosavybės teises, pavyzdžiui, vykdant mainų ir judumo programas, iniciatyvas, kuriomis būtų siekiama gerinti gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir stiprinti kultūros, inovacijų ir tvarumo sąsajas;
22. toliau teikti galimybes dalyvauti kultūrinėje veikloje, be kita ko, ir skaitmeninėmis priemonėmis, kad būtų pasiektos naujos auditorijos, įskaitant jaunimą, o plačiąja prasme – asmenys, kurie susiduria su prieigos prie kultūros išteklių kliūtimis, taip užtikrinant įtrauktį ir padedant pajusti priklausymą visuomenei;

23. palaikyti dialogą su kultūros ir kūrybos sektoriais dėl auditorijos formavimo ir informavimo, tinkamai apsvastyto bei tinkamo kultūros įstaigų darbo laiko ir kultūros renginių datų svarbos, atsižvelgiant į auditorijos poreikius;
24. apsvastyti galimybę įtraukti kultūrinę veiklą ir kultūros paveldą į kitų politikos darbotvarkių tikslų siekimo ir įgyvendinimo procesą, be kita ko, regionų ir vietos vystymosi, inovacijų, miestų regeneracijos, bendruomenių integracijos, sveikatos, gerovės ir socialinės rūpybos srityse, išnaudojant kultūros potencialą psichikos sveikatos srityje ir skatinant, pavyzdžiui, nukreipimo pasinaudoti kultūros ištekliais projektus;
25. apsvastyti galimybę bendradarbiauti su kitais sektoriais siekiant įtraukti dalyvavimo kultūriniame gyvenime aspektus į jų politinių sprendimų priėmimo, strategijų formavimo ir finansavimo schemas, susijusias ne tik su kultūros politika, ir apsvastyti galimybę toliau plėtoti priemones, kuriose daugiausia dėmesio būtų skiriama prasmingam ir lygiateisiam visų asmenų, susiduriančių su prieigos prie kultūros išteklių kliūtimis, dalyvavimui;
26. apsvastyti galimybę kultūros srityje imtis tinkamų priemonių, kad būtų panaikinta nelygybė kultūros, kultūros objektų ir paminklų prieinamumo srityje, ypač daug dėmesio skiriant asmenims su negalia ir specialiųjų poreikių turintiems asmenims, pavyzdžiui, pasitelkiant kultūros srities tarpininkus;
27. apsvastyti galimybę remti kultūros įstaigas, suteikiančias užimtumo galimybių asmenims su negalia, įskaitant menininkus, ir apsvastyti galimybę skatinti jų matomumą, kad būtų sumažintas užimtumo atotrūkis tarp asmenų su negalia ir negalios neturinčių asmenų;

28. skatinti visų asmenų, susiduriančių su prieigos prie kultūros išteklių kliūtimis, socialinę integraciją, apsvarstant galimybę parengti politikos sistemas ir trumpalaikes bei ilgalaikes strategijas ir sudaryti reikiamas sąlygas pasitelkiant priemones ir paskatas, kuriomis būtų šalinamos administracinės, finansinės, kalbinės, socialinės ir ekonominės bei kitos dalyvavimo kliūtys;
29. kai aktualu, apsvarstyti galimybę parengti informacija pagrįstas ir gerai suplanuotas prieigos prie kultūros paveldo vietovių ir paminklų strategijas, įskaitant valdymo sprendimus, kuriais geresnis prieinamumas visiems lankytojams būtų subalansuotas su pagarba vietos kultūros paveldo unikaloms savybėms, vientisumui ir autentiškumui;
30. apsvarstyti galimybę remti ir skatinti vietos kultūros visuomenines organizacijas atokiose, mažose vietovėse ir (arba) vietovėse, kurioms gresia gyventojų skaičiaus mažėjimas, siekiant skatinti principu „iš apačios į viršų“ grindžiamas ir įtraukias kultūros programas, vietos kultūros iniciatyvas ir bendradarbiavimo struktūras;
31. apsvarstyti būdus, kaip didinti informuotumą apie sunkumus, kylančius asmenims, susiduriantiems su prieigos prie kultūros išteklių kliūtimis;
32. apsvarstyti galimybę, kai tikslinga, remti formalųjį švietimą, savišvietą ir neformalųjį švietimą, kuriais būtų skatinamas dalyvavimas kultūrinėje veikloje. Taip siekiama puoselėti domėjimąsi kultūra ir talentus, sudominti jaunimą kultūrine veikla ir gerinti jų verslumo įgūdžius, kad būtų skatinamas kūrybinių įgūdžių, reikalingų geresnei visuomenės ateičiai sukurti, ugdymas;

33. sudaryti palankesnes sąlygas ir skatinti plėtoti tvarią mokyklų, menininkų ir kultūros organizacijų partnerystę, kartu užtikrinant, kad ši veikla būtų įtrauki ir prieinama visiems mokiniams, studentams ir mažiau galimybių turintiems jaunuoliams, ypač turintiems negalią; taip pat remti mokymąsi visą gyvenimą ir užtikrinti galimybes dalyvauti formaliojo bei savaiminio meninio švietimo ir kultūrinėje veikloje;
34. apsvarstyti galimybę sukurti naujoviškus ir lengvai prieinamus jaunimui pritaikytus būdus, kad būtų skatinamas jų dalyvavimas kultūriniame gyvenime;
35. kai aktualu, apsvarstyti galimybę peržiūrėti savo kultūros politiką ir finansavimo tvarką, kad būtų skatinama remti įvairias įtraukias ir dalyvaujamasias kultūros organizacijas, įskaitant visuomenines bendruomenes, deramai atsižvelgiant į meninę laisvę;
36. stengtis sumažinti finansines kliūtis, trukdančias dalyvauti ir dirbti kultūros srityje, remiant paskatas, kuriomis būtų siekiama užtikrinti, kad kultūros ištekliai būtų prieinami, taip pat sudaryti darbo sąlygas, atitinkančias specifinius kultūros specialistų ir menininkų poreikius⁸;

⁸ ES menininkų ir kultūros bei kūrybos sektorių darbuotojų socialinės ir profesinės padėties sistema – https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2023-0405_LT.html.

PRAŠO VALSTYBIŲ NARIŲ IR EUROPOS KOMISIJOS, LAIKANTIS SUBSIDIARUMO PRINCIPŲ, SAVO ATITINKAMOSE KOMPETENCIJOS SRITYSE IR ATITINKAMAIŠ LYGMENIMIS:

37. apsvarstyti galimybę parengti kultūrinių teisių planus kaip priemonę apibrėžti planuojamus veiksmus kultūrinių teisių srityje, įtraukiant dabartinės padėties analizę, konkrečių siektinų tikslų nustatymą ir konkrečias jų įgyvendinimo priemones.
38. toliau skatinti kultūros ir kūrybos sektorių subjektų ir, pavyzdžiui, švietimo, socialinių, sveikatos ir teisingumo institucijų, taip pat pilietinės visuomenės organizacijų ilgalaikio tarpsektorinio bendradarbiavimo ir partnerystės kūrimą vietos, regioniniu, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis;
39. toliau skatinti tolesnį kultūros ir kūrybos sektorių organizacijų ir specialistų skaitmeninių pajėgumų plėtojimą, kartu skatinant saviraišką ir skaitmeninę gerovę bei užkertant kelią skaitmeninei atskirčiai;
40. palaikyti nuolatinį dialogą su kultūros organizacijomis, įskaitant asmenims su negalia, pilietinei visuomenei ir plačiajai visuomenei atstovaujančias organizacijas, vienodos prieigos prie kultūros išteklių klausimais, visų pirma daugiausia dėmesio skiriant skaitmeninimui ir gerbiant kultūrų bei kalbų įvairovę, taip pat pritaikant esamas paslaugas asmenims, turintiems įvairių formų negalią ar sutrikimų, ir plėtojant naujas jiems pritaikytas paslaugas;

41. skatinti mokslinius tyrimus, kuriais būtų siekiama atlikti išskaidytais duomenimis ir įrodymais pagrįstą asmenų, susiduriančių su prieigos prie kultūros išteklių kliūtimis, kultūrinių poreikių ir įpročių vertinimą; toliau rengti kultūros specialistų, dirbančių susijusiose srityse, mokymus;
42. apsvarstyti galimybę toliau nagrinėti veiksnius, trukdančius prieigai prie kultūros išteklių, daugiausia dėmesio skiriant kaimo ir atokioms vietovėms ir (arba) toms vietovėms, kurioms gresia gyventojų skaičiaus mažėjimas, socialinėms ir ekonominėms problemoms, asmenims su negalia, sveikatos sutrikimais, atliekantiems laisvės atėmimo bausmes, taip pat asmenų lyčiai, amžiui ir išsilavinimui. Tai gali apimti įvairių prieigos lygmenų ir sričių, struktūrinių ir fizinių, kalbinių ir psichologinių kliūčių nagrinėjimą;
43. apsvarstyti galimybę, bendradarbiaujant su Eurostato valstybių narių kultūros statistikos ekspertų grupe, pagerinti dabartinį dalyvavimo kultūriniame gyvenime vertinimą. Taip siekiama dažniau pateikti tikslingesnius kultūros statistinius duomenis ir išanalizuoti kultūros ir sveikatos, socialinių ir finansinių klausimų sąsajas, ypač daug dėmesio skiriant socialinei ir ekonominei nelygybei;
44. imtis papildomų priemonių valstybių narių kultūros paveldui propaguoti ir užtikrinti, kad jis būtų prieinamas Europos skaitmeninėje bibliotekoje per nacionalinius telkėjus; toliau plėtoti bendrą Europos kultūros paveldo duomenų erdvę, kad būtų sudarytos galimybės dalytis paveldo duomenimis tarpvalstybiniu mastu ir taip sudaryti palankesnes sąlygas platesnei prieigai prie Europos paveldo ir jo pakartotiniam naudojimui;
45. apsvarstyti galimybę į būsimus atnaujintus nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus kaip vieną iš tikslų įtraukti dalyvavimą kultūriniame gyvenime ir kultūros infrastruktūros gerinimą;

PRAŠO EUROPOS KOMISIJOS:

46. skatinti asmenims, susiduriantiems su prieigos prie kultūros išteklių kliūtimis, skirtus kultūros renginius ir veiklą organizuojančių specialistų tinklaveiką. Šiuo atžvilgiu ypač daug dėmesio reikia skirti priemiesčių, poindustrinių, kaimo vietovių ir periferinių regionų, atokiausių regionų ir vietovių, kurioms gresia gyventojų skaičiaus mažėjimas ar socialinė atskirtis, gyventojams;
47. pasinaudoti esamomis galimybėmis rinkti, organizuoti ir demonstruoti su paieškos galimybe valstybių narių gerosios praktikos pavyzdžius, susijusius su palankesnių sąlygų prieigai prie kultūros išteklių sudarymu su kliūtimis susiduriantiems asmenims;
48. toliau teikti pirmenybę dalyvavimui kultūriniame gyvenime ir sudaryti palankesnes sąlygas prieigai prie kultūros išteklių dabartiniame ir būsimame darbe, pavyzdžiui, pagal vykdomą programą „Kūrybiška Europa“ (2021–2027 m.);
49. išnagrinėti galimybę įtraukti kultūrinius aspektus į centro „AccessibleEU“⁹ valstybėse narėse vykdomus stebėsenos veiksmus, ypač daug dėmesio skiriant kultūros prieinamumui;
50. skatinti kultūros ir kūrybos sektorių socialinės įvairovės ES ir jos įtakos dalyvavimui kultūriniame gyvenime mokslinius tyrimus;
51. išnagrinėti galimybę atlikti „Eurobarometro“ apklausą, kurioje būtų įvertinti Europos Sąjungos žmonių požiūriai ir nuomonės dėl dalyvavimo kultūrinėje veikloje ir prieigos prie kultūros išteklių, ypač daug dėmesio skiriant formaliems ir neformaliems veiksams kultūros srityje, taip pat kultūros ištekliams nesinaudojantiems asmenims, ir galimą kultūros vaidmenį gerinant žmonių gyvenimo kokybę;
52. išnagrinėti, ar lengvatinė prieiga prie kultūros įstaigų ir kultūrinio turinio Europos Sąjungoje galėtų būti susieta su Europos studento pažymėjimu.

⁹ https://accessible-eu-centre.ec.europa.eu/index_en#:~:text=About%20AccessibleEU,-AccessibleEU%20is%20one&text=It%20is%20a%20resource%20Centre,on%20equal%20basis%20with%20others.

APIBRĖŽTYS:

Šiose išvadose vartojamos toliau pateiktos terminų apibrėžtys.

- „*Prieiga prie kultūros išteklių*“ – visų asmenų, nepriklausomai nuo jų kilmės, gebėjimų ar aplinkybių, gebėjimas visapusiškai dalyvauti kultūrinėje veikloje ir patirtyse.
- „*Dalyvavimas kultūriniame gyvenime*“ apima įvairią aktyvią ir pasyvią kultūrinę veiklą, pavyzdžiui, ėjimą į kino teatrą ir biblioteką, lankymąsi gyvai atliekamuose pasirodymuose, kultūros objektų (istorinių paminklų, muziejų, meno galerijų ar archeologinių vietovių) lankymą arba meninės veiklos praktikavimą ir turinio kūrimą.
- „*Visiems pritaikyto miesto apdovanojimas*“ – 2011 m. Europos Komisijos sukurtas apdovanojimas, skiriamas miestams, kurie teikia pirmenybę prieinamumui asmenims su negalia. Konkurso metu skiriamas piniginis apdovanojimas miestams, kurie sprendžia prieinamumo klausimą taikydami holistinį požiūrį. Pagrindinės sritys, kuriose skiriamas apdovanojimas: 1) apstatyta aplinka ir viešosios erdvės, 2) transportas ir susijusi infrastruktūra, 3) informacija ir ryšiai, įskaitant naujas technologijas, ir 4) viešojo infrastruktūra bei paslaugos.
- „*Kūrybinė ekonomika*“ (dar vadinama *oranžine ekonomika*) – vystoma koncepcija, grindžiama kūrybos vertybių indėliu ir jų galimybėmis prisidėti prie ekonomikos augimo ir vystymosi. Ji apima ekonominius, kultūrinius ir socialinius aspektus, sąveikaujančius su technologijų, intelektinės nuosavybės ir turizmo tikslais.

- „*Nukreipimas pasinaudoti kultūros ištekliais*“ arba „*kultūros ištekliais grindžiamas socialinis nukreipimas*“ – tai praktika, kai sveikatos priežiūros specialistai rekomenduoja kultūrinę veiklą, pavyzdžiui, apsilankymus muziejuose, teatruose, šokio pamokas ar dalyvavimą bendruomenės meno projektuose, pacientų psichinei ir fizinei sveikatai pagerinti. Taip siekiama mažinti stresą, stiprinti socialinius ryšius ir didinti bendrą gerovę.
- „*Tinkamumas visiems*“ – tai projektavimo filosofija, kuria siekiama kurti produktus, paslaugas ir aplinkas, kurie būtų prieinami ir tinkami naudoti kuo didesniai žmonių skaičiui.
- „*Kultūros tarpininkai*“ – specialistai, sudarantys palankesnes sąlygas didesniai žmonių neformaliai ir individualiai susipažinti su kultūros vertybėmis ir kūriniais. Tai apima galimų kliūčių pašalinimą ir tarpininkavimo pritaikymą asmenims su negalia ir kitiems specialiųjų poreikių turintiems asmenims. Kultūrinis tarpininkavimas – tai procesas, skirtas padėti žmonėms visapusiškai suprasti meną jame dalyvaujant.
- „*Kultūrinių teisių planas*“ – tai sistema, skirta įgyvendinti veiksmus kultūrinių teisių srityje. Jame išdėstomos iniciatyvos, kurių reikia imtis, pateikiamas esamos padėties vertinimas, nustatomi konkretūs siektini tikslai ir išsamiai apibūdinamos konkrečios priemonės, kurių reikia imtis siekiant užtikrinti, kad tie tikslai būtų pasiekti.
- „*Telkėjai*“ bendradarbiauja su kultūros paveldo įstaigomis, kad jų duomenys būtų prieinami per Europos skaitmeninę biblioteką ir kitas skaitmenines platformas valstybės narėse, o jų duomenimis būtų dalijamasi pasitelkiant kultūros paveldo duomenų erdvę (<https://pro.europeana.eu/page/aggregators>).

ŠALTINIAI:

ES sutartys

- Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (2012/C 326/02).

Europos Sąjungos Taryba

- Tarybos išvados dėl kultūros prieinamumo naudojantis skaitmeninėmis priemonėmis skatinimo, daugiausia dėmesio skiriant auditorijos formavimui (2017/C 425/03);
- Tarybos išvados dėl kultūros ir kūrybos sektorių atsigavimo, atsparumo ir tvarumo (2021/C 209/03);
- Tarybos išvados dėl kultūros ir kūrybos sektorių įgalėjimo formuojant auditoriją duomenų pagrindu (C/2024/3542);
- Tarybos išvados dėl kultūros paveldo kaip vieno iš strateginių tvarios Europos išteklių (2014/C 183/08);
- Tarybos išvados dėl kultūros paveldo dalyvaujamojo valdymo (2014/C 463/01);
- 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (OL L 347, 2006 12 11, p. 1–118);
- 2018 m. lapkričio 6 d. Tarybos direktyva 2018/1713/EB, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2006/112/EB nuostatos, susijusios su knygomis, laikraščiams ir periodiniams leidiniams taikomais pridėtinės vertės mokesčio tarifais (OL L 286, 2018 11 14, p. 20);
- Tarybos rezoliucija dėl 2023–2026 m. ES darbo plano kultūros srityje (2022/C 466/01);
- 2003 m. gegužės 6 d. Tarybos rezoliucija dėl žmonių su negalia galimybės patekti į kultūros infrastruktūrą ir užsiimti kultūrine veikla (2003/C 134/05);
- Atvirojo koordinavimo metodo (AKM) ekspertų grupės ataskaita „From social inclusion to social cohesion – The role of culture policy“ („Nuo socialinės įtraukties iki socialinės sanglaudos. Kultūros politikos vaidmuo“), 2019 m.

Europos Komisija

- Pilietinės visuomenės platformos prieigos prie kultūros išteklių klausimais politikos gairės;
- Komisijos rekomendacija dėl bendros Europos kultūros paveldo duomenų erdvės (C(2021) 7953 final);
- Komisijos rekomendacija dėl kultūrinės medžiagos skaitmeninimo, internetinės prieigos ir skaitmeninio išsaugojimo (2011/711/ES);
- Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Nauja Europos kultūros darbotvarkė“ (COM(2018) 267 final);
- Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Lygybės Sąjunga. 2021-2030 m. neįgaliųjų teisių strategija“ (COM(2021) 101 final);
- Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europinės tapatybės stiprinimas per švietimą ir kultūrą“ (COM(2017) 673 final);
- Eurostato kultūros statistika;

- Europos Komisijos ataskaita „Culture and Democracy, the evidence. How citizens’ participation in cultural activities enhances civic engagement, democracy and social cohesion: lessons from international research“, 2023 m;
- Europos kultūros paveldo veiksmų programa, Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, 2019 m.;
- ataskaita „Policies and good practices in the public arts and cultural institutions to promote better access to and wider participation in culture“, 2012 m.;
- „Study on audience development – How to place audiences at the centre of cultural organisations“, 2017 m.;
- „Voices of Culture“ ataskaita „Social inclusion: partnering with other sectors“, 2018 m. spalio mėn.;
- „Voices of Culture“ ataskaita „The role of culture in non-urban areas of the European Union“, 2020 m.;
- Praktinis seminaras ES valstybių narių ekspertams dėl kultūros vaidmens siekiant socialinės sanglaudos, 2020 m.;
- „Voices of Culture“ ataskaita „Youth, Mental health and Culture“, 2023 m.

- 2016 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl viešojo sektoriaus institucijų interneto svetainių ir mobiliųjų programų prieinamumo (OL L 327, 2016 12 2, p. 1);
- 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2019/882 dėl gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų (OL L 151, 2019 6 7, p. 70);
- 2017 m. rugsėjo 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/1564 dėl aklų, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turinčių asmenų labai leidžiamų tam tikrų būdų naudoti tam tikrus autorių teisių ir gretutinių teisių saugomus kūrinius ir kitus objektus, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (*OL L 242, 2017 9 20, p. 6–13*);
- 2017 m. rugsėjo 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/1563 dėl Sąjungos ir trečiųjų šalių tarpvalstybinio keitimosi autorių ir gretutinių teisių saugomų tam tikrų kūrinių ir kitų objektų prieinamos formos kopijomis aklų, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turinčių asmenų labai (*OL L 242, 2017 9 20, p. 1–5*);
- 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/790 dėl autorių teisių ir gretutinių teisių bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 96/9/EB ir 2001/29/EB (*OL L 130, 2019 5 17, p. 92–125*).

Europos Parlamentas

- 2022 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento rezoliucija „Siekiant lygių teisių neįgaliesiems“ (2022/2026(INI));
- 2018 m. birželio 14 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl struktūrinių ir finansinių kliūčių užtikrinant kultūros prieinamumą (2017/2255(INI));
- 2022 m. kovo 8 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl kultūros, švietimo, žiniasklaidos ir sporto vaidmens kovojant su rasizmu (2021/2057(INI));
- 2022 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Naujosios Europos kultūros darbotvarkės ir ES tarptautinių kultūrinių ryšių strategijos įgyvendinimo (2022/2047(INI));
- išsami Europos Parlamento analizė „Access to Culture in the European Union“, 2017 m. liepos mėn.;
- Ataskaita dėl struktūrinių ir finansinių kliūčių užtikrinant kultūros prieinamumą (2017/2255(INI)).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto dokumentai

- Nuomonė „Europos kaimo vietovių indėlis į 2018-uosius Europos kultūros paveldo metus užtikrinant tvarumą bei miesto ir kaimo vietovių sanglaudą“ (EESC 2018/01641);
- Nuomonė „Lygių galimybių ir socialinės įtraukties užtikrinimas kultūros prieinamumo bei mokymosi visą gyvenimą srityse ir viešųjų kultūros įstaigų vaidmuo šiame procese“ (SOC/809-EESC-2024).

Europos regionų komitetas

- Nuomonė „Kultūros politikos skatinimas kaimo vietovėse pagal vystymosi ir teritorinės sanglaudos strategijas ir Darbotvarkę iki 2030 m.“ (C/2024/1040).

Jungtinės Tautos

- 2006 m. priimta JT neįgaliųjų teisių konvencija;
- 1966 m. Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas;
- 1966 m. Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas;
- 1989 m. JT Vaiko teisių konvencija;
- 2023 m. UNCTAD prekybos ir vystymosi ataskaita: <https://unctad.org/publication/trade-and-development-report-2023>;
- 2024 m. JT ateities paktas.

UNESCO

- UNESCO pasaulinė kultūros politikos ir darnaus vystymosi konferencija (MONDIACULT 2022): <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-world-conference-cultural-policies-and-sustainable-development-mondiacult-2022>;
- 2005 m. UNESCO konvencija dėl kultūros raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo;
- 2024 m. UNESCO kultūros ir meninio švietimo sistema.

Kiti dokumentai

- 2023 m. rugsėjo 25–26 d. Kasereso deklaracija, ES kultūros ministrų priimta Ispanijos pirmininkavimo Europos Sąjungos Tarybai laikotarpiu;
- Europos kultūros statistikos sistemos tinklo galutinė ataskaita, 2012 m.:
https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/reports/ess-net-report_en.pdf;
- ES statistikos apie pajamas ir gyvenimo sąlygas (ES SPGS) duomenų rinkimas:
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/information-data>;
- 2021 m. balandžio 25 d. Porto Santo chartija: <https://portosantocharter.eu/the-charter>;
- Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacija dėl kultūros, kultūros paveldo ir kraštovaizdžio vaidmens padedant spręsti pasaulinius uždavinius (CM/Rec (2022) 15);
- „Culture’s contribution to health and well-being“, „Culture ForHealth“ ataskaita, 2023 m.;
- „Arts and Health: supporting the mental well-being of forcibly displaced people“, Pasaulio sveikatos organizacija ir „CultureForHealth“, 2022 m.